

Hemşirelerin Anne Sütü ve Emzirme Konusundaki Bilgileri: Buca Seyfi Demirsoy Devlet Hastanesi Örneği

Knowledge of the Nurses on Breast Milk and Breastfeeding: An Example from Buca Seyfi Demirsoy State Hospital

Didem Önay Derin¹, Selin Keskin²

¹ Selçuk Üniversitesi, Mesleki Eğitim Fakültesi, Beslenme Eğitimi Bilim Dalı, Konya, Türkiye

² Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beslenme Eğitimi Bilim Dalı, Konya, Türkiye

ÖZET

Amaç: Sağlık sektöründe ebe/hemşireler emzirmeyi koruyan, özendiren ve destekleyen kişiler olarak görülmektedir. Bu çalışma, kadın hemşirelerin anne sütü ve emzirmeye yönelik bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. **Bireyler ve yöntem:** Araştırmanın evreni İzmir İli Buca ilçe merkezinde bulunan Seyfi Demirsoy Devlet Hastanesinde görev yapan hemşirelerdir. Araştırmaya katılmayı kabul eden gönüllü 133 kadın hemşire araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırma verileri, Haziran 2011 tarihinde bizzat araştırmacı tarafından anket formu uygulanarak toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde, SPSS 13.0 paket programı kullanılmıştır. **Bulgular:** Çalışmaya katılan hemşirelerin yaş ortalaması 30.29±6.89 yıldır. Hemşirelerin %93.9'u bebeğe kolostrumun verilmesi gerektiğini vurgularken, çoğunluğunun (%82.7) kolostrumun sarımtırak renkte olduğunu bildiği, yarısından fazlasının (%53.4) kıvamını bilmediği belirlenmiştir. Hemşirelerin büyük çoğunluğu doğundan sonra bebeklere anne sütünün ilk besin olarak verilmesi gerektiği (%93.2) bilgisine sahiptir. Hemşirelerin %74.4'ü adapte mamalarla anne sütünün eş değer olmadığını söylemişlerdir. Hemşirelerin %51.9'unun sadece anne sütüyle beslenme sırasında yenidoğanın bir gündeki emzirme sıklığını doğru olarak bildikleri görülmüştür. Hemşirelerin %27.9'unun tamamlayıcı besin vermeksizin sadece anne sütüyle beslenme süresini yanlış bildikleri belirlenmiştir. Anne sütüyle beslenen bebeğe D vitamini ek olarak verilmesi gerektiğini hemşirelerin büyük bir kısmı (%84.2) bilmmiştir. Emzirdiği dönemde gebe kalan annenin emzirmeye devam etme durumu (%33.1) hemşireler tarafından daha az oranda bilinmektedir. Hemşirelerin yarısından fazlası (%53.4) anne sütünün miktarının bazı yiyeceklerle artabileceğini belirtmişlerdir. **Sonuç:** Araştırma bulgularına göre, hemşirelerin anne sütü ile ilgili kurs/seminerlere katılımının teşvik edilmesi ve anne sütüyle ilgili değişen ve gelişen bilgilerden haberdar edilmesi önerilebilir.

Anahtar kelimeler: Hemşire, anne sütü, kolostrum, emzirme

ABSTRACT

Aim: Midwives and nurses are accepted to have a supportive, preventive and encouraging effect on the breastfeeding. The aim of this study was to determine the level of knowledge of female nurses related to breast milk and breastfeeding. **Subjects and methods:** The universe of the study was the nurses working in Seyfi Demirsoy State Hospital in Buca District Centre in Izmir. As a total, 133 volunteer female nurses who agreed to participate in the study constituted the sample of the study. The data was collected by the researcher using a questionnaire in June 2011. In the evaluation of the data SPSS 13.0 statistical package program was used. **Results:** The mean age of the nurses participated in the study was 30.29±6.89 years. Out of total, 93.9% of the nurses said that colostrum should be given to babies. It was determined that more than half of the nurses (53.4%) did not know the consistency of colostrum, while it was seen that majority of nurses (82.7%) knew that colostrum is in yellowish color. The majority of the nurses (93.2%) have knowledge that breast milk should be given as the first food to babies after the birth. Out of total, 74.4% of the nurses said that adapted formula isn't the same as breast milk. It was seen that 51.9% of the nurses knew the correct frequency of breastfeeding for newly-born on a day during only breastfeeding. It was determined that 27.9% the nurses didn't know the wrong only breast milk period without any complementary foods. The majority of the nurses (84.2%) knew that breast-fed babies should be given vitamin D as a supplement. Lactation period, mothers who become pregnant should continue to breastfeed (33.1%) is less known by nurses. More than half of the nurses (53.4%) stated that some foods could increase amount of breast milk. **Conclusion:** According to research results, it can be suggested that nurses should be incited to participate in course/ seminar about breast feeding and they should be informed on the new informations about breast feeding.

Keywords: Nurse, breast milk, colostrum, breastfeeding

İletişim/Correspondence:

Yrd.Doç.Dr. Didem Önay Derin
Selçuk Üniversitesi, Mesleki Eğitim Fakültesi, Beslenme Eğitimi Bilim Dalı,
42075, A.Keykubat Kampüsü, Konya, Türkiye

E-posta: donay@selcuk.edu.tr

Geliş tarihi/received: 20.06.2012

Kabul tarihi/accepted: 27.07.2012

GİRİŞ

Yenidoğanın sağlıklı büyüüp gelişebilmesi için, süt çocukluğu döneminde yeterli ve dengeli beslenmesi gerekmektedir (1). Yaşamın ilk yılı, yenidoğanın tüm organlarının büyüme ve gelişimi için kritik bir dönemdir. Anne sütü bu dönemde içerik açısından en yararlı besin olarak kabul edilmektedir. Anne sütü, diğer besinlere göre daha besleyicidir, temizdir ve ekonomiktir (2). Anne sütü, yenidoğanda büyüme ve gelişme için gerekli olan tüm sıvı, enerji ve besin öğelerini içeren, biyoyararlılığı yüksek, sindirimi kolay doğal bir besindir. Anne sütü ve emzirmenin hem bebek, hem de anne için, başta beslenme olmak üzere, sağlık, bağışıklık, gelişimsel, psikolojik, sosyal ve ekonomik yönden çok sayıda yararları vardır. Anne sütü ve emzirme sağlığın korunması ve geliştirilmesi, yeterli ve dengeli beslenmesinin sağlanması, sağlıklı büyüme ve gelişmenin sağlanması, bağışıklık sisteminin korunması ve geliştirilmesi, sosyal-psikolojik gelişim ve ekonomik boyut yönünden önemlidir (3). Anne sütü bebeğin gereksinim duyduğu besin öğelerini uygun miktarda ve kalitede içermesi, ayrıca enfeksiyonlara karşı koruyucu özellikleri yüzünden yaşamın ilk anlarından itibaren verilmesi gereken tek fizyolojik bebek besinidir (4). Hem psikolojik, hem ekonomik hem de fizyolojik açıdan gerek bebeğe, gerekse anneye çok yararları olan anne sütünün, zorunlu olmadıkça doğumdan itibaren ilk 6 ay boyunca bebeklere tek besin olarak verilmesi, bu en güvenli beslenme yönteminden vazgeçilmemesi önerilmektedir. Altıncı aydan sonra da anne sütünü almaya devam eden bebeğe uygun tamamlayıcı besinlerin verilmesi, bebeklerin yaşama malnütrisyon ve enfeksiyon tehlikesinden uzak, sağlıklı bir başlangıç yapmasını sağlamaktadır (5).

Başarılı bir emzirmenin başlatılması ve sürdürülmesi için annelerin gebelik sırasında ve doğumu izleyen dönemde, bedensel ve ruhsal yönden sağlıklı olmaları, dengeli beslenmeleri, gerekli meme bakımını yapmaları, doğru zaman ve teknikle anne sütünü verebilmeleri konusunda eğitim almaları gerekmektedir (6). Annelerin çocuk sağlığı konusunda doğru bilgilendirilmelerinde en önemli payın sağlık personeline ait olması beklenir. Yapılacak eğitim için en etkili yöntemin, sağlık

personelinin anneler ile yüz yüze yaptıkları eğitim olduğu bildirilmiştir. Sağlık sisteminin temel yapı taşı olan birinci basamak sağlık merkezlerinde görev yapan ebeler ve hemşireler emzirme ve bebek beslenmesi konularında annelerin bilgi gereksinimlerini karşılamak için en uygun kaynaktır (7,8). Bu çalışma, kadın hemşirelerin anne sütü ve emzirmeye yönelik bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla planlanıp yürütülmüştür.

BİREYLER VE YÖNTEM

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni, İzmir İli Buca ilçe merkezinde bulunan Seyfi Demirsoy Devlet Hastanesinde görev yapan hemşirelerdir. Araştırmaya katılmayı kabul eden gönüllü 133 kadın hemşire (124 mezun hemşire, 9 stajyer hemşire) araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Veri Toplama

Araştırma verileri, Haziran 2011 tarihinde araştırmacı tarafından toplanmıştır. Anket formu konu ile ilgili kaynaklardan ve daha önce yapılmış araştırmalardan yararlanılarak hazırlanmıştır (7,9). Hemşirelerin demografik özellikleri ile kolostrum, anne sütü ve emzirme konusundaki bilgileri bir anket formu uygulanarak belirlenmiştir. Hemşirelere uygulanan anket formu toplam 21 olmak üzere, hemşirelerin demografik özellikleri (3 soru) ile kolostrum (4 soru), anne sütü ve emzirme (14 soru) konusundaki bilgilerini ortaya çıkarmak için açık ve kapalı uçlu sorulardan oluşmaktadır. Hazırlanan anketin uygulanmasında hastane başhekimliğinden gerekli izin alınmış ve ilgili hastanede görev yapan hemşirelerden sorumlu başhemşire ile görüşme yapılarak anket uygulamak için uygun zaman belirlenmiştir. Anket hakkında gerekli açıklamalar ve uyarılar araştırmacı tarafından yapıldıktan sonra, güvenilir bilgi sağlanması için uygun ortam oluşturulmaya çalışılmış ve veriler hemşireler ile yüz yüze görüşülerek toplanmıştır. Hemşirelerden aydınlatılmış onam formu alınmıştır.

Veri Analizi

Verilerin istatistiksel değerlendirilmesi, Windows ortamında Statistical Package for The Social Sciences (SPSS) 13.0 paket programı kullanılarak yapılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen ve-

rilerin istatistiksel değerlendirmesinde, ortalama, standart sapma (S) ve yüzde (%) değerleri kullanılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, hemşirelerin “demografik özellikleri” ile “kolostrum, anne sütü ve emzirme konusundaki bilgilerine” yönelik sonuçlar yer almaktadır. Çalışmaya katılan hemşirelerin yaş ortalaması 30.29 ± 6.89 (en az 17-en fazla 48) yıldır. Hemşirelerin %48.9’u bekar, %48.1’i evli ve %3.0’ı da boşanmıştır. Hemşirelerin %93.2’si mezun hemşire, %6.8’i de stajyer hemşiredir. Hemşirelerin %93.9’u bebeğe kolostrumun verilmesi konusunda bilgiye sahiptir. Hemşirelerin çoğunluğunun (%82.7) kolostrumun sarımtırak renkte olduğunu bildiği görülürken, yarıdan fazlasının (%53.4) kıvamını bilmediği belirlenmiştir. Hemşirelere “kolostrumun içerik olarak anne sütünden farkı nedir?” diye soru yöneltildiğinde hemşirelerin %76.7’sinin “protein, vitamin ve mineral yönünden zengin, yağ ve karbonhidrattan fakirdir” diyerek, doğru cevabı verdikleri görülmüştür (Tablo 1).

Hemşirelerin büyük çoğunluğu doğumdan sonra bebeklere anne sütünün ilk besin olarak verilmesi gerektiği (%93.2) bilgisine sahiptir. Çalışmada, “bebek doğduktan sonra ne zaman emzirilmeye başlanmalıdır?” sorusuna hemşirelerin %63.2’sinin ilk yarım saat içinde diyerek doğru cevabı verdikleri görülmüştür. Hemşirelerin %74.4’ü adapte mamalarla anne sütünün eşdeğer olmadığı-

nı söylemişlerdir. Araştırmaya katılan hemşirelere “tamamlayıcı besin vermeksizin sadece anne sütüyle beslenme süresi kaç ay olmalıdır?” diye sorulduğunda, hemşirelerin %72.1’inin 6 ay diyerek doğru cevabı verdikleri görülmüştür. Hemşirelerin %51.9’unun sadece anne sütüyle beslenme sırasında yenidoğanın bir gündeki emzirilme sıklığını doğru olarak bildikleri görülmüştür. Hemşirelere “bebek tamamlayıcı besinlerle birlikte en az kaç ay emzirilmelidir?” diye sorulduğunda, hemşirelerin %33.8’i 6 ay, %30.1’i 12 ay ve %27.1’i ise 24 ay emzirilmelidir şeklinde cevap vermişlerdir. Hemşirelerin yarıdan fazlası (%57.9) bebeklere yalancı meme ya da emzik verilmesinde sakınca olmadığını belirtmişlerdir. “Emzirilen bebeklere tamamlayıcı besin ya da su verilirken biberon kullanılması doğru mudur?” sorusuna hemşirelerin yarıdan fazlasının (%54.1) “hayır” cevabını verdikleri görülmüştür. Tablo 2’de de görüldüğü gibi, anne sütüyle beslenen bebeğe D vitamininin ek olarak verilmesi gerektiği bilgisine hemşirelerin büyük bir kısmı (%84.2) sahiptir. Çalışmada, “anne bir önceki emzirmeden sonra yeni emzirmeye hangi memeden başlamalıdır?” sorusuna hemşirelerin %48.9’u daha önce emzirilen memeden, %34.6’sı herhangi birinden, %16.5’i en son emzirilen memeden cevabını verdikleri görülmüştür. Hemşirelerin %66.2’si yenidoğan bir bebeğin emzirme sırasında emme süresinin 5-30 dakika arasında değişebileceği bilgisine sahiptir. Annelerin adet gördüklerinde de emzirmeye devam etmeleri gerektiği bilgisine hemşirelerin %78.9’u sahiptir. Emzirdiği dönemde gebe kalan annenin emzirme-

Tablo 1. Hemşirelerin kolostrum (ilk süt, ağız sütü) konusundaki bilgileri (n=133)

Kolostrum ile ilgili bilgilere yönelik sorular		Sayı	%
Kolostrum bebeğe verilmeli midir?	Evet	125	93.9
	Hayır dokunur, hasta yapar	3	2.3
	Hayır nedeni bilinmiyor	2	1.5
	Bilmiyorum	1	0.8
	Kararsızım	2	1.5
Kolostrum ne renktir?	Beyaz	14	10.5
	Sarımtırak	110	82.7
	Bilmiyor	9	6.8
Kolostrumun kıvamı nasıldır?	Sulu	21	15.8
	Koyu	62	46.6
	Yarı koyu	50	37.6
Kolostrumun içerik olarak anne sütünden farkı nedir?	Protein, vitamin ve mineral yönünden fakir, yağ ve karbonhidrattan zengindir.	31	23.3
	Protein, vitamin ve mineral yönünden zengin, yağ ve karbonhidrattan fakirdir.	102	76.7

Tablo 2. Hemşirelerin anne sütü ve emzirme konusundaki bilgileri (n=133)

Anne sütü ve emzirme ile ilgili bilgilere yönelik sorular		Sayı	%
Doğumdan sonra bebeğe verilen ilk besin ne olmalıdır?	Anne sütü	124	93.2
	Su	6	4.5
	Şekerli su	2	1.5
	Adapte mama	1	0.8
Bebek doğduktan sonra ne zaman emzirmeye başlanmalıdır?	İlk yarım saat içinde	84	63.2
	İlk 1 saat içinde	26	19.5
	İlk 2 saat içinde	15	11.3
	Bebek ilk emmek istediğinde	8	6.0
Sizce adapte mamalar anne sütüne eş değer mi?	Evet	6	4.5
	Hayır	99	74.4
	Bilmiyorum	28	21.1
Tamamlayıcı besin vermeksizin sadece anne sütüyle beslenme süresi kaç ay olmalıdır?	1 ay	1	0.8
	2 ay	1	0.8
	3 ay	4	3.0
	4 ay	31	23.3
Sadece anne sütüyle beslenme sırasında bebeği emzirme sıklığı ne olmalıdır?	6 ay	96	72.1
	Bebek istediğinde (Ağladıkça)	69	51.9
	1 saatte bir	30	22.6
Sizce emziren bebeklere yalancı meme ya da emzik verilmesinde sakınca var mıdır?	2 saatte bir	34	25.5
	Evet	35	26.3
	Hayır	77	57.9
Emzirilen bebeklere tamamlayıcı besin ya da su verilirken biberon kullanılması doğru mudur?	Bilmiyorum	21	15.8
	Evet	34	25.6
	Hayır	72	54.1
Sizce bebek tamamlayıcı besinlerle birlikte en az kaç ay emzirmelidir?	Bilmiyorum	27	20.3
	4 ay	2	1.5
	6 ay	45	33.8
	10 ay	10	7.5
	12 ay	40	30.1
Anne sütü ile beslenen bebeklere ek olarak hangi vitamin verilmelidir?	24 ay	36	27.1
	B grubu vitaminleri	3	2.3
	C vitamini	14	10.5
	D vitamini	112	84.2
Anne bir önceki emzirmeden sonra yeni emzirmeye hangi memeden başlamalıdır?	E vitamini	4	3.0
	Daha önce emzirilen memeden	65	48.9
	En son emzirilen memeden	22	16.5
Yenidoğan bir bebek bir emzirme sırasında ne kadar süre emzirmelidir?	Herhangi birinden	46	34.6
	2-3 dakika	4	3.0
	3-5 dakika	28	21.1
	5-30 dakika	88	66.2
Anneler adet gördükleri dönemde bebeklerini emzirmeye devam etmeli midir?	40-60 dakika	13	9.7
	Evet	105	78.9
	Hayır	1	0.8
Emzirdiği dönemde gebe kalan bir anne bebeğini emzirmeye devam edebilir mi?	Bilmiyorum	27	20.3
	Evet	44	33.1
	Hayır	46	34.6
Anne sütünün miktarı bazı yiyeceklerle artar mı?	Bilmiyorum	43	32.3
	Evet	71	53.4
	Hayır	62	46.6

ye devam etme durumu (%33.1) hemşireler tarafından daha az oranda bilinmektedir. Hemşirelerin yarısından fazlası (%53.4) anne sütünün miktarının bazı yiyeceklerle artabileceğini belirtmişlerdir (Tablo 2).

TARTIŞMA

Bebeğe ilk besin olarak kolostrum verilmesi çok önemlidir (10). Doğumdan sonra ilk 4-5 günde salgılanan, koyu kıvamlı ve sarımsı renkteki süte kolostrum (ağız sütü) denilmektedir. Kolostrum

yağ yönünden fakir, sodyum, potasyum, magnezyum, çinko, vitaminler, antikorlar yönünden zengindir ve bu özelliklerinden dolayı bebeğe kesinlikle verilmelidir (11). Çalışmada, hemşirelerin %93.9'unun bebeğe kolostrumun verilmesi gerektiği bilgisine sahip olduğu görülmekte olup, bu durum sevindiricidir. Yapılan çeşitli araştırmalarda, annelerin kolostrum verme oranı %89.0 (12), %93.3 (13) ve %90.2 (14) olarak bulunmuştur. Hemşirelerin çoğunluğunun (%82.7) kolostrumun sarımtırak renkte olduğunu bildiği görülürken, yarıdan fazlasının (%53.4) kıvamını bilmediği belirlenmiştir. Hemşirelere “kolostrumun içerik olarak anne sütünden farkı nedir?” diye soru yöneltildiğinde hemşirelerin %76.7'sinin “protein, vitamin ve mineral yönünden zengin, yağ ve karbonhidrattan fakirdir” diyerek, doğru cevabı verdikleri görülmüştür.

Hemşirelerin büyük çoğunluğu doğumdan sonra bebeklere anne sütünün ilk besin olarak verilmesi gerektiği (%93.2) bilgisine sahiptir. Tunçel ve arkadaşlarının (7), yaptıkları çalışmada, ebelerin tamamının doğumdan sonra bebeğe ilk olarak anne sütü verilmesi gerektiğini söyledikleri görülmüştür. Anne sütünün yeterli ve sürekli olmasının sağlanmasında en önemli etmenin doğumu izleyen ilk yarım saat içerisinde annelerin bebeklerini emzirmeye başlamaları olduğu vurgulanmaktadır. Doğum sonrasında bebeğin en aktif olduğu dönem, doğum sonrası ilk yarım saatlik süredir. Bu nedenle, doğumdan hemen sonra bebeğin annenin göğsüne konulması ve 30 dakika içerisinde emmesinin sağlanması önerilmektedir (15). Bu çalışmada, “bebek doğduktan sonra ne zaman emzirmeye başlanmalıdır?” sorusuna hemşirelerin %63.2'sinin ilk yarım saat içinde cevabını verdikleri görülmüştür. Yapılan bir çalışmada, araştırmaya katılan annelerin %71.8'inin bebeklerini doğumdan sonra ilk bir saat içerisinde emzirdikleri belirlenmiştir (8). Yapılan çalışmalarda da bebeklerini doğumdan hemen sonra emzirenlerin oranı %50.1 (12), %50.9 (7) olarak bulunmuş olup, çalışma sonucundan daha düşüktür (%63.2). Baysan ve arkadaşlarının (14), yaptıkları çalışmalarında annelerin bebeklerini ilk 2 saat içinde emzirme oranları %89.3 olarak bulunmuştur.

Hemşirelerin %74.4'ü adapte mamalarla anne sütünün eş değeri olmadığını söylemişlerdir. Benzer bir çalışmada, ebelerin büyük çoğunluğu (%96.9) adapte mamaların anne sütüne eşdeğeri olmadığını belirtmişlerdir ve bu oran çalışma sonucundan daha yüksek olarak bulunmuştur (7). Anne sütü, içeriği yeni doğanın gereksinimlerine göre değişmesi, enfeksiyonlara karşı koruyucu özellik taşıması, bebeğin fizyolojik ve psikososyal gereksinimlerini ilk 6 ay tek başına karşılaması ve ekonomik olması gibi özellikleri nedeni ile bebekler için en uygun besindir (1). Bebeklere ilk 6 ay sadece anne sütü verilmeli, 6. ayda tamamlayıcı besinlere geçilmelidir. Anne sütü verilmesine yaşamın ilk bir yılı boyunca devam edilmelidir (10). Yapılan bir çalışmada, araştırmaya katılanların tamamlayıcı besinlere başlama zamanının ortalama 3.9 ± 1.7 ay olduğu ve 4 aydan önce tamamlayıcı besinlere başlama %41.4 oranında bulunmuştur (7). Araştırmaya katılan hemşirelere “tamamlayıcı besin vermeksizin sadece anne sütüyle beslenme süresi kaç ay olmalıdır?” diye sorulduğunda, hemşirelerin %72.1'inin 6 ay yanıtını vererek doğru cevabı verdikleri görülmüştür. Koçoğlu ve arkadaşlarının (16) yaptığı çalışmada, anne sütünün ilk 6 ayda en yararlı besin olduğunun annelerin %91.2'si tarafından bilindiği belirlenmiştir ve bu çalışma sonucundan daha yüksektir. Eskiocak ve arkadaşlarının (17) çalışmasında, hemşire ve ebelerin %80.4'ü bebeklerin ilk 4-6 ay yalnızca anne sütü ile beslenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Yapılan bir çalışmada, ebelerin %96.9'u “tamamlayıcı besin vermeksizin sadece anne sütüyle besleme süresi 4-6 aydır” diyerek doğru cevabı vermişlerdir (7). Bu çalışmada, “bebekler ilk 4-6 ay yalnızca anne sütü ile beslenmelidir” diyenlerin oranı %95.4 olup, anılan araştırma sonuçlarıyla yakın değerdedir. Yapılan başka bir çalışmada da, bebeklerini emziren annelerin tek başına anne sütü verme durumlarına bakıldığında, doğumda 4547'si (%97) sadece anne sütü verirken ikinci ayda 3820'si (%81.5), dördüncü ayda 2165'i (%46.2) ve altıncı ayda ise 407'si (%8.7) sadece anne sütü ile beslenmeye devam ettiği ve bebeklerin ortalama sadece anne sütü alma süresi 4.3 ± 2.1 ay olduğu görülmüştür (8). Son zamanlarda yapılan bilimsel araştırmalarda, doğumdan başlayarak ilk 6 ay içinde sadece anne sütü verilmesinin birçok yararının olduğu gösterilmiştir. Anne sütünün

besleyici, anti-enfektif ve gebelikler arasındaki süreyi arttırıcı etkisi, yalnız anne sütü ile beslenen bebeklerin yaşama şansını arttırmakla kalmayıp, anneleri de meme ve uterus kanserinden korumakta ve kontrasepsiyon sağlamaktadır (18). Ülkemizde annelerin bebek besini olarak anne sütünü önemsedikleri ve bebeklerini emzirme konusunda istekli oldukları bilinmektedir (19). Ancak emzirme konusundaki istek ve gayrete karşın bebeklere çok erken tamamlayıcı besinlere başlandığı ve tek başına anne sütü verme süresinin oldukça kısa olduğu pek çok çalışmada gösterilmiştir (20). Yapılan bir çalışmada, 0-24 aylık çocukların 196'sının (%78.1) sadece anne sütü, 2'sinin (%0.8) su ve anne sütü, 36'sının (%14.3) anne sütü ve tamamlayıcı besinler ile beslenmeye başladığı, 17'sinin (%6.8) hiç emzirilmediği bulunmuştur (1). Hemşirelere “bebek tamamlayıcı besinlerle birlikte en az kaç ay emzirilmelidir?” diye sorulduğunda, hemşirelerin %30.1'inin 12 ay şeklinde diyerek doğru cevabı verdikleri belirlenmiştir.

Anne sütünde K ve D vitaminleri dışında yağda ve suda eriyen vitaminler süt çocuğu için yeterli düzeydedir. Yenidoğanda bağırsak florasının henüz tam gelişmemiş olması nedeniyle yenidoğan hemorajik hastalığının önlenmesi için K vitamini parantal veya ağız yoluyla uygulanmaktadır. D vitamini ihtiyacının karşılanması için 15 günlükten başlanarak günde 400 IU D vitamini ilavesi birinci yaşın sonuna kadar gereklidir (21). Sağlık Bakanlığı bebeklerde D vitamini yetersizliğinin önlenmesi ve kemik sağlığının korunması programı uygulamaktadır. Raşitizmin önlenmesi için bilgilendirme-eğitim çalışmaları yapmakta, bebeklere profilaksi amaçlı D vitamini desteği sağlamaktadır (22). Bu çalışmada, anne sütüyle beslenen bebeğe D vitamini ek olarak verilmesi gerektiğini hemşirelerin büyük bir kısmı (%84.2) bilmıştır. Yapılan bir çalışmada, D ve K vitaminlerinin anne sütündeki yeterliliği konusunda hekimlerin %12.5'inin, hemşirelerin %34.9'unun doğru bilgiye sahip olduğu belirlenmiştir (9). Baysan ve arkadaşlarının (14), yaptığı çalışmada, bebeklerine 15. günden sonra D vitamini veren annelerin oranı %58.9 olarak bulunmuştur.

Hemşireler emzirmeyi başlatmada ve sürdürmede anahtar rol oynayabilirler (23). Hemşirelerin, ken-

dilerinden beklenen bu rolleri yerine getirebilmeleri için emzirme konusunda gerekli bilgi ve becerilere sahip, bu konuda istekli ve kararlı olmaları gerekmektedir (24). Hemşirelerin yarıdan fazlası (%57.9) bebeklere yalancı meme ya da emzik verilmesinde sakınca olmadığını belirtmişlerdir. Yapılan bir çalışmada, annelerin yarısının (%50.4) bebeklerine emzik verdikleri belirlenmiştir (14). “Emzirilen bebeklere tamamlayıcı besin ya da su verilirken biberon kullanılması doğru mudur?” sorusuna hemşirelerin sadece yarıdan fazlasının (%54.1) doğru cevabı verdikleri görülürken, Tunçel ve arkadaşlarının (7) yaptıkları çalışmada, aynı soruya hemşirelerin büyük kısmının (%93.6) doğru cevabı verdikleri belirlenmiştir. Bu çalışmada, hemşirelere “anne bir önceki emzirmeden sonra yeni emzirmeye hangi memeden başlamalıdır?” diye sorulduğunda, hemşirelerin %48.9'unun daha önce emzirilen memeden, %34.6'sının herhangi birinden, %16.5'inin en son emzirilen memeden cevabını verdikleri görülmüştür. Bu sonuç, hemşirelerin önemli bir kısmının yeni araştırma sonuçlarını izleyemediklerini düşündürülebilir. Hemşirelerin %51.9'unun sadece anne sütüyle beslenme sırasında yenidoğanın bir gündeki emzirme sıklığını doğru olarak bildikleri görülmüştür. Başlangıçta bebek sık sık beslenerek, annede süt yapımı uyarılmalıdır (25). Bebeğin memeyi istediği gibi, sık sık ve belirli zaman aralıklarına bağlı kalmaksızın emmesine izin verilmelidir (26). Hemşirelerin %66.2'si yenidoğan bir bebeğin emzirme sırasında emme süresinin 5-30 dakika arasında değişebileceği bilgisine sahiptir.

Ok (27)'un İzmir'de yaptığı çalışmasında annelerin emzirme ve anne sütüyle beslemenin yararları konusunda bilgi aldıkları kaynaklar incelendiğinde, annelerin yalnızca %6.8'inin emzirme konusunda bilgiyi ebe ve hemşirelerden aldıkları saptanmıştır. Turan ve arkadaşları (28) çalışmalarında annelerin %27.0'ı doğum öncesi kontrollerde sağlık personelinin anne sütü ile beslenme konusunda bilgi aldığını belirtmiştir. Yapılan bir başka çalışmada, annelerin doğumdan önce anne sütü ile beslenme konusunda bilgi almadıklarını sorulduğunda, 3805 annenin (%76.1) bilgilendirildiği görülmüş olup, 3165 anne (%62.2) sağlık personeli tarafından bilgilendirilmiştir (8). Baysan ve arkadaşlarının (14) yaptıkları çalışmalara

rında, annelerin %41.1'inin ebe ve diğerlerinden, %13.8'inin de doktorlardan anne sütü hakkında bilgi aldıkları belirlenmiştir. Sağlık personelinin yıllar içinde annelere anne sütü ve beslenme bilgisi vermelerinde artış olduğu ancak bu oranın daha da artması gerektiği görülmektedir. Araştırma sonuçlarına göre, anne adayları ve annelerle yakın ilişkide olan ve anne sütünün yararlarını her fırsatta dile getirmesi beklenen hemşirelerin anne sütü ve emzirme konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür. Hemşirelere, anne sütü gibi halka eğitim vermeleri beklenen bir konuda uygulamaları ile örnek olmak yükümlülüğündedir. Hemşirelerin anne sütü ile ilgili kurs/sempozyum/seminerlere katılımının teşvik edilmesi ve anne sütüyle ilgili değişen ve gelişen bilgilerden haberdar edilmesi gerekmektedir. Emzirmenin başarılı bir şekilde yapılabilmesi için özellikle hemşirelerin bu konuda anneleri bilinçlendirmeleri gerekmektedir. Bu da, hemşirelerin ve diğer sağlık personelinin emzirme konusunda düzenli eğitilmeleri ile sağlanabilir.

Çıkar çatışması/Conflict of interest: Yazarlar ya da yazı ile ilgili bildirilen herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKLAR

1. Tunçel E, Dündar C, Canbaz S, Pekşen Y. Bir Üniversite Hastanesine başvuran 0-24 aylık çocukların anne sütü ile beslenme durumlarının saptanması. C.U. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2006;10:1-6.
2. WHO/UNICEF. 1990'lı Yıllarda Bebeklerin Anne Sütüyle Beslenmesi (Çeviri): Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü, Ekim 1999.
3. Samur G. Anne Sütü. T.C. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Beslenme ve Fiziksel Aktiviteler Daire Başkanlığı Yay, Klasmat Mat., Ankara. 2008.
4. Coşkun T. Anne Sütü ile Beslenme, In: Çocuk Sağlığı Temel Bilgiler. Edited by Tunçbilek E. Ankara, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayınevi; 1995, pp:19-46.
5. Coşkun T. Anne sütü ile beslenme. Katkı ve Pediatri Dergisi, Sosyal Pediatri II 2003;25:163-202.
6. Koç Işık G, Tezcan S. Gebelerin emzirmeye ilişkin tutumları ve emzirme tutumunu etkileyen bazı faktörler. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2005;1-13.
7. Tunçel Kaynar E, Dündar C, Pekşen Y. Ebelerin anne sütü ile ilgili bilgi ve uygulamalarının değerlendirilmesi. The Medical Journal of Kocatepe 2005;6:43-48.
8. Ünsal H, Atlıhan F, Özkan H, Targan Ş, Hassoy H. Toplumda anne sütü verme eğilimi ve buna etki eden faktörler. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi 2005;48:226-233.
9. Gönener D, Balat A, Aydın N. Çocuk sağlığı ile ilgili alanlarda çalışmayan hekim ve hemşirelerin anne sütü- ne yönelik bilgi durumları. İ.Ü.F.N. Hemşirelik Dergisi 2010;18(3):128-135.
10. Spear HJ. Breastfeeding & support. AWHONN Lifelines 2005;9:181-3.
11. Giray H. Anne sütü ile beslenme. STED 2004;3(1):12-15.
12. Önay D, Akman M, Akdeniz Ş, Kaçaroğlu VA. Breastfeeding behaviours of the mothers. Pakistan Journal of Nutrition 2009;8(8):1126-1131.
13. Çetinkaya F, Şenol V, Çeler R, Bebek A, Öztürk Y. Kayseri'de kentsel alanda 12-36 aylık çocuklarda anne sütü alma durumu. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi 1999;42:375-388.
14. Baysan NP, Dündar PE, Özgür A, Aslan M, Manisalı S. Manisa ilinde bir Sağlık Ocağı Bölgesinde 0-24 aylık çocukların annelerinin anne sütü ve bebek beslenmesi hakkında bilgi tutum ve uygulamaları. STED 2009;18(1):1-7.
15. Vefikuluçay D, Terzioğlu F. Annelerin doğum sonu dönemde emzirmeye ilişkin bilgilerinin saptanması. Sağlık ve Toplum 2005;2:81-90.
16. Koçoğlu G, Polat H, Özgür S. Ailelerin beslenme olanakları ve annelerin çocuk beslenmesi konusundaki bilgileri ile çocukların fiziksel gelişimleri arasındaki ilişkiler. Beslenme ve Diyet Dergisi 1990;19:11-22.
17. Eskioçak M, Ekuklu Tokuş B, Özden D, Saltık A. İshalli hastalıklarda risk etmenleri konusunda ebe ve hemşirelere verilen hizmetiçi eğitiminin etkinliğinin değerlendirilmesi. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2002;9(1):21-29.
18. Baumslag N. 1991. Anne sütü ile beslenme eğilimleri ve etkileyen etmenler. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi 1991;34:321-344.
19. Kurdoğlu G, Saner G. Süt Çocuğunun Beslenmesi, In: Pediatri. Edited By Neyzi O, Ertuğrul, E. İstanbul, Nobel Tıp Kitabevi, 1993, pp: 377-390.
20. Demirel F, Üner A, Kırımı E. Van ili kırsalındaki annelerin çocuk beslenmesindeki alışkanlıkları ve uygulamaları. Van Tıp Dergisi 2001;8(1):18-22.
21. Gür E. Anne sütü ile beslenme. Türk Ped Arş 2007;42 Özel Sayı:11-15.
22. Özbaş S. Sağlık Bakanlığı vitamin ve mineral yetersizliklerinin önlenmesi programları. Hacettepe I. Beslenme ve Diyetetik Günleri, Ankara 2007;101-115.
23. McKinney ES, Ashwill JW, Murray SS, James SR, Gorrrie TM, Droske SC. Maternal and Child Nursing. WB Saunders Company 2000, pp: 737-751.
24. Becker GE. Breastfeeding knowledge of hospital staff in rural maternity units in Ireland. J Hum Lact 1992;8(3):137-142.
25. Resenberg A, Battaglia FC. Yenidogan Bebek. In: Yurdakök M (Çeviren), Hataway WE, Groothuts JR, Hay WW, Paisley JJW. Çocuk Hastalıklarında Tanı ve Tedavi, Sarılioğlu F, Yurdakök M, Kutluk MJ, Çalikoğlu AS (Çeviri Editörü), Feryal Matbaası, Ankara, Cilt:1 1993, ss: 74-75, 81-85.
26. Arslan P, Baysal A. Anne ve Çocuk Beslenmesi, TC. Sağlık Bakanlığı, Aydoğdu Ofset, Ankara 2001, ss:20-29.
27. Ok S. Sağlıklı Çocuk Polikliniğine başvuran annelerin anne sütü verme eğilimi ve buna etki eden faktörlerin incelenmesi. Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi 1992;8(1):23-30.
28. Turan M, Coşkun A, Gökçay, G. Doğum sonrası erken dönemde, doğru teknik ile emzirmenin tek başına anne sütü ile beslenme süresine etkisi. İstanbul Tıp Fakültesi Mecmuası 2000;63(3):1-8.